

Sons de Mallorca

Pere Orpí,
Sons de Mallorca. Instruments tradicionals: música, senyals i cultura de l'oci, Edicions Documenta Balear – Arbre de Mar 31, Palma 2009.

El polifacètic Pere Orpí (Capdepera, 1936) acaba de publicar un dels seus fruits més assaonats. L'obra s'inicià entorn de 1982, quan el

poeta i músic era rector de Son Macià, i no l'acabà fins a finals de l'any 2008. Es tracta, en mots del prologuista Jaume Ayats, «[...] d'una síntesi molt àmplia d'objectes i instruments, tots històricament documentats, però sobretot, personalment viscuts. No penseu pas que és una relació erudita de detalls (que n'hi ha, i moltíssims), sinó que allò que m'ha colpit més són els records que l'autor aporta de la pròpia memòria, i els riquíssims testimonis del dir de la gent: les gloses, les dites, les rondalles i les vivències[...]».

Sons de Mallorca es pot considerar una de les obres «majors» de les Illes que estudien la cultura popular, digna d'anar de bracet amb les *Rondalles* de Mn. Alcover (1862-1932) i del *Cançoner* del P. Ginard Bauçà (1899-1974), tant per l'extensió com per la riquesa informativa, sobretot visual i musical. El text compta amb més de 450 pàgines i devers 170 magnífics dibuixos a ploma, obra del també polifacètic Josep Cortès Servera. Per si amb això no n'hi hagués prou, l'obra es completa amb un DVD de més

de dues hores, fruit de la llarga experiència audiovisual de l'autor i de la destresa del músic i informàtic Antoni Nicolau. Hi apareixen els instruments explicats al llibre, sonats en bona part pels mateixos informadors. Aquesta trilogia –paraula, imatge i so– és el que li dona la dimensió que no he dubtat a qualificar d'obra major i que el professor Felip Munar –coordinador de l'obra– explica com a «treball de grup» en la presentació. Segons el parer del folclorista Jaume Vallcaneres, l'obra d'Orpí només té parió amb la feta a Còrsega i Sicília, cosa que la fa única als Països Catalans i en gairebé tota la Mediterrània.

El llibre està estructurat en tres grans blocs d'estudi dels estris sonants: «Música i ritme», subdividit en els de festa i revetla, balls i serenates, danses rituals, celebracions religioses, i instruments de concert i desfílades; «Avisos i senyals», que engloba els religiosos, els profans i els reclams; finalment, en «Infantils i lúdics» mostra els fabricats, els improvisats i els efímers. S'hi descriuen més de 150

arreus amb referència al seu històric, procedència, construcció, noms que tenen de temps remots, passant pels de les llengües clàssiques i les modernes, especialment les europees: castellana, francesa, alemanya, italiana... Arrodoneix cada descripció un apartat en què apareix el context de l'estri estudiat en rondalles, en refranys i en el *Cançoner popular de Mallorca*, sense defugir els versos de caire eròtic.

El volum, juntament amb el DVD que el completa –l'un i l'altre tenen personalitat pròpia i independent– esdevenen una autèntica joia de la cultura popular catalana. No hauria de mancar en cap dels centres on s'ensenya música ni en cap de les llars dels amants del patrimoni immaterial la nostra terra. Fa país i enriqueix els aspectes culturals que més s'haurien de fomentar: el lingüístic i el musical. ♦

GABRIEL BARCELÓ BOVER

Conquesta de Mallorca

M. Magdalena Gelabert Miró,
Estudi del 'Sermó de la conquesta de Mallorca' d'Antoni Maria Alcover, Ajuntament, Departament de Cultura, Manacor 2008.

D'any enrere, el nombre d'estudiosos de l'obra del manacorí Mn. Antoni M. Alcover (1862-1932) s'ha incrementat notablement alhora que els fruits que han donat. En-

tre els reivindicadors de la seva bona memòria trobam illencs del prestigi intel·lectual del canonge Mn. Rotger (el primer biògraf que li féu costat), Francesc de B. Moll, Josep Massot, Joan Veny, Gabriel Janer, Josep A. Grimalt, Jaume Guiscafrè, Albert Hauf, Aina Moll, Pere Orpí, Antoni Lull... per citar els més veterans que han mantingut encesa la torxa, en temps de fredor i d'oblit, de la devoció a l'iniciador del *Diccionari català-valencià-balear*, sobretot al Principat de Catalunya.

De no en fa tants, d'anys, la doctora Maria Pilar Perea, de la Universitat de Barcelona, autèntic fibló alcoverià, sembla haver centrat la seva activitat principal en la tasca de l'estudi sistemàtic de l'obra del fill il·lustre de Manacor. Darrere seu van –puix es pot dir que la senyora Perea «ha fet escola»– nous investigadors com Llorenç Mas Perelló i l'actual directora de la Institució Pública Antoni M. Alcover, Magdalena Gelabert i Miró, guanyadors l'un i l'altra de sengles beques atorgades per aqueixa Institució.

Precisament és Magdalena Gelabert (Manacor, 1964), llicenciada en Filologia Catalana, qui ofereix als amants de la llengua nostrada un estudi gairebé exhaustiu del *Sermó de la Conquesta de Mallorca*, que Mn. Alcover predicà en la Seu el 31 de desembre de 1904. El discurs del vicari general va rompre motlles d'anys enrere de predicar-l'hi en castellà –d'ençà la Reial Cèdula de Carles III que l'imposava–, atreviment que valgué al valent manacorí una bona batussa de part d'alguns correligionaris i d'autoritats de les Illes. L'estudi introductor de Gelabert ocupa més del cinquanta per cent de les pàgines –el llibre en té 117–. Hi analitza la contextualització de l'obra i de l'autor; la importància del *Sermó* i el seu contingut; la figura del rei En Jaume –l'estudi és fruit d'una conferència pronunciada a Manacor per l'autora amb motiu del commemorar-s'hi l'Any Jaume I–; l'apèndix d'onomàstica que apareix en la publicació del *Sermó*, i l'estil i el model de llengua. No hi manquen les referències bibliogràfi-

ques obligades en tot treball científic seriós, així com dos annexos: la Reial Cèdula d'Aranjuez de 1768 i un curiós comentari del predicador, aparegut en el *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana* al gener de 1905.

Completa l'*Estudi* de Magdalena Gelabert la reproducció en facsímil de l'introvable *Sermó de la Conquesta de Mallorca*, sortit l'any 1905 de l'estampa de Josep Tous de Palma, amb les dotze taules dels noms de lloc de Mallorca, acarats amb els corresponents del Principat de Catalunya. Passava d'hora de demostrar amb evidències la nissaga i unitat de la llengua catalana.

Tot plegat, una obra, la de Magdalena Gelabert, que contribueix notablement a l'enriquiment i a la divulgació el patrimoni alcoverià, d'acord amb els estatuts de la institució que l'autora gestiona amb tanta il·lusió com encert. ♦

GABRIEL BARCELÓ BOVER